

Romano

them

R O M S K I

S V E T

berš/leto: 16

december 2010, številka 38

Stran 2

17. mednarodni romski tabor

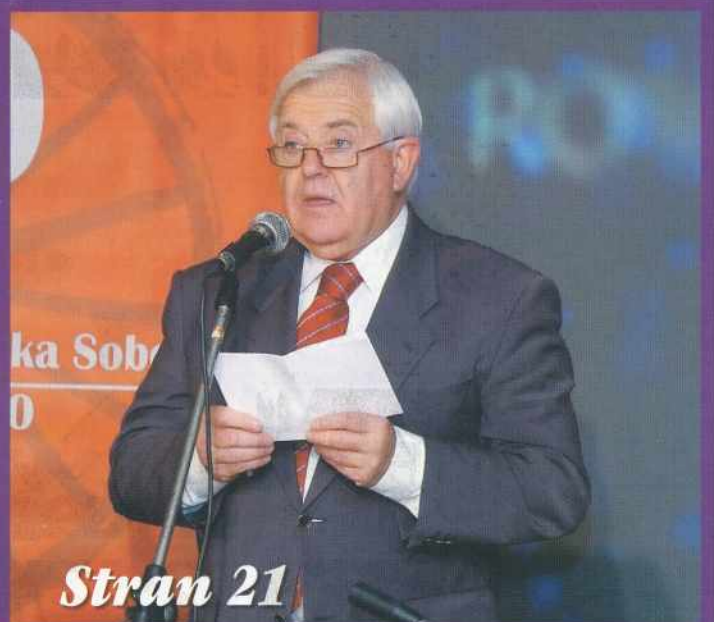
Stran 3

**Kdo v Evropi kroji
romsko politiko**

Stran 19

Romski parlament

Stran 21

**20. let Romani union
Murska Sobota**

Romsko društvo
Romani union
1990 - 2010

20
LET

Pomembni dogodki

Tabor

Šport

ROMANO THEM ROMSKI SVET

številka 38, december 2010

založnik

Zveza Romov Slovenije
Arhitekta Novaka 13
9000 Murska Sobota
tel.: 02 5308-100
fax: 02 5308-104

e-mail: romani.union@siol.net

www.zveza-romov.si

ROMIC ROMSKI INFORMATIVNI ČASOPIS
ROMSKA RAZLIČNA PREDSTAVILA

e-mail: romic@siol.net

www.romic.si

odgovorni urednik
Jožek Horvat - Muc

uredniški odbor
dr. Pavla Štrukelj
Monika Sandreli
Janja Rošer
Slobodan Nezirovič
Bečiri Fatmir

dopisniki
Lujzi Baranja, New York
Dragoljub Ackovič, Beograd
Bogdan Miklič, Novo Mesto

Fotografije so prispevali:
Oto B., Štefan B.,
Stanko B. in drugi

prelom in tisk
Tiskarna Klar, Murska Sobota

naklada
500 izvodov

Po mnenju Ministrstva za kulturo RS št.
415-562/96, se Romano them - Romski svet
šteje med proizvode za katere se plačuje 20%
davek na dodano vrednost.

Izid časopisa Romano them je omogočilo
Ministrstvo za kulturo RS
in Urad za narodnosti RS

<i>Romic</i>	17. mednarodni romski tabor	2
<i>Romic</i>	Ko andi Evropa kijrel romani polititika/ Kdo v Evropi kroji romsko politiko	3
<i>Romic</i>	SKLEPI Mednarodne konference »KDO V EVROPI KROJI ROMSKO POLITIKO, AKTIVIZEM, RAZVOJ ROMSKEGA JEZIKA IN KULTURE«	4
	Romski parlament	5
<i>Romic</i>	Romski svetniki	6
	20. let Romani union Murska Sobota	7
	Simpozij o romskem jeziku v Ljubljani	8
	5. november je svetovni dan romskega jezika	9
	Razvoj in ohranjanje romskega jezika v Sloveniji 9. november 2010, MŠŠ Ljubljana - Sklepi	10
<i>Romic</i>	V romskem muzeju v Beogradu odprli novo razstavo	11
<i>Romic</i>	Varuhinja sprejela predstavnike Sveta romskih skupnosti RS	12
<i>Romic</i>	3. nacionalna konferenca o zdravju Romov v Kočevju	12
<i>Fatmir Bečiri</i>	Pomoč romskim družinam	13
<i>Romic</i>	Občinsko priznanje za Marjana Drvariča	14
<i>Romic</i>	U Zik andri Črnomelj kerdja vašu sikavne ekskurzija andi Murska Sobota/Zik Črnomelj pripravil za učitelje s trokovno ekskurzijo v Mursko Soboto	14
<i>Bojana Rozman</i>	SKUPA-(skupaj)program z večjo integracijo romske skupnosti	15
	Slovenska tamburaška zasedba Šukar	18
<i>Emil Horvat - Zvonko</i>	Božič nekoč in danes	18
<i>Emil Horvat - Zvonko</i>	Kaj ljudstvo teži v primerjavi z drugimi?	19
<i>Mišela Baranja</i>	Poezija	19
<i>Romic</i>	NEVIPJA / NOVICE	20
	Romsko naselje z električno	21
	MOJCA RAKIPOV	21
<i>Mikica Gligič</i>	Pismo Mikice Gligič	22
<i>Aleš Horvat</i>	RD Romani Union - založništvo	24

17.mednarodni romski tabor

Romic

V Murski Soboti je od 2. do 7. avgusta potekal 17. mednarodni romski tabor, ki se je odvijal v soboškem dijaškem domu. Kot je na otvoritveni slovesnosti povedal direktor Urada vlade RS za narodnosti mag. Stane Baluh, so v Sloveniji dobro urejeni normativni okvir in vse potrebne nastavitve, da lahko romska skupnost začne delovati in uresničevati svoje pravice. Udeleženci tabora, ki je bil namenjen tako romski kot neromski populaciji, se lahko tako na številnih predavanjih mednarodnih strokovnjakov seznanjajo z različnimi vidikov življenja in delovanja romske skupnosti, od zgodovine do izobraževanja, jezikom, romsko književnostjo, učnim načrtom izobraževanja Romov, o romskih medijih in medijskim poročanjem o Romih idr.

O omenjenih temah, delavnicah in drugih dejavnostmi so govorili:

- dr. Rajko Djuric, sociolog, romolog
- mag. Dragoljub Ackovič, romolog, pisatelj, novinar
- dr. Vera Klopčič iz Inštituta za

narodnostna vprašanja,

- prof. Ljatif Demir, romolog, pisatelj in publicist,
- mag. Stane Baluh, direktor Urada Vlade RS za narodnosti,
- g. Orhan Galjus, publicist,
- ga. Monika Sandreli, romska novinarka,
- g. Jožek Horvat – Muc, romolog, pisatelj, kulturni ustvarjalec

V sklopu tabora je potekala tudi mednarodna konferenca z naslovom "Kdo kroji romsko politiko, aktivizem, razvoj romskega jezika in kulture. Udeleženci konference so vsetransko obravnavali položaj Romov v današnji Evropi. Zaskrbljeni in ogorčeni so zaradi govora predsednika Francije, Nicolasa Sarkozyja zoper Rome in zaradi sprejetih ukrepov v tej državi. Udeleženci konference pozivajo Mednarodno romsko organizacijo, Evropsko unijo in druge mednarodne organizacije, da obsodijo tako ravnanje kot rasisistični akt zoper Rome.

Ko andi Evropa kijrel romani polititika

Kdo v Evropi kroji romsko politiko

Romic

V okviru 17. mednarodnega romskega tabora je Zveza Romov Slovenije v sodelovanju z Romani Union Murska Sobota, 7. avgusta v Murski Soboti pripravila mednarodno konferenco na temo „Kdo v Evropi kroji romsko politiko, aktivizem in razvoj romskega jezika“. Udeležili so se je ugledni gostje, romologi in poznavalci romskih razmer iz nekaterih evropskih držav, predstavniki Romov iz Srbije, Makedonije, Nizozemske, Hrvaške, Bosne in Hercegovine in Slovenije ter predstavniki romskih društev, romski svetniki in šolski romski pomočniki iz Slovenije. Razpravljavci so iskali odgovore na vprašanja, zakaj evropske države ne uresničujejo lastnih deklaracij in obveznosti do izboljšanja položaja Romov, v čem so razlogi nenaklonjenosti večine evropskih držav do reševanja romskih težav, zakaj se pripadniki romske skupnosti še vedno soočajo z diskriminacijo in z pojavi nestrpnosti in težkim social-

nim položajem.

Predstavniki Romov so zaskrbljeni nad neučinkovitostjo Evropske unije in večine držav do reševanja romskih vprašanj – predvsem zaradi povečanja diskriminacije, pojavov nestrpnosti in sovražnega govora do Romov, pa tudi neuspešnega reševanja revščine in socialnih težav.

Predlagali so odločno valorizacijo in odgovore evropskih institucij zakaj se ne izvajajo evropske deklaracije o Romih, pa tudi poročilo o rezultatih dekade Romov. Udeleženci konference so odločno obsodili tudi nedavne dogodke pregona Romov v Franciji.

Udeleženci konference so se zavzeli tudi za večjo skrb za kadre in izobražence iz vrst Romov, še posebej za romske pesnike, pisatelje in druge sposobne romske intelektualce, ki bi lahko prispevali v dobro romske skupnosti. Opozorili so tudi na dejstvo, da Romi sami prevzemajo večjo odgovornost za

izboljšanje svojega položaja, pa tudi skrb za materin romski jezik in ohranitev identitete.

Predstavniki Romov iz Srbije, Makedonije, Nizozemske, Hrvaške, Bosne in Hercegovine ter Slovenije so sprejeli sklep o ustanovitvi „Romske akademije znanosti in umetnosti“. Za predsednika so imenovali dr. Rajka Djuriča. Program, Statut in strategijo delovanja akademije bodo sprejeli na naslednji konferenci v Beogradu, ok-

tobra letos. Predlagali so ponovno aktiviranje romskega PEN kluba, v zvezi z realizacijo regionalnega časopisa za jezik in književnost Romov. Eden od predlogov je tudi ustanovitev romske evropske fakultete za romske študije. Med drugim so podprli tudi predlog romskih šolskih pomočnikov za ustanovitev Romskega intelektualnega foruma pri Zvezi Romov Slovenije, katerega bodo sestavljali romski pomočniki in drugi romski intelektualci.

Povzetek: Andi Murska Sobota sinja mednarodni konferenca sej pe akharlahi Ko andi Evropa kijrel i evropski politika. Pri sej sana u Roma andri Srbija, Makedonija, Hrvaška, Andri Bosna te u kherutne andri Slovenija. Miškruar sinja vakeribe te paladauh khaj hi andi Evropa pisime but lila sej pa naun kerde andi praksa. Sana hi pa vakeribibja te vašu te kijrel Rmani akademija vašu znanost te umetnost.

SKLEPI

Mednarodne konference

»KDO V EVROPI KROJI ROMSKO POLITIKO, AKTIVIZEM, RAZVOJ ROMSKEGA JEZIKA IN KULTURE«

Udeleženci mednarodne konference »Kdo v Evropi kroji romsko politiko, aktivizem, razvoj romskega jezika in kulture« ki je potekala 7. avgusta 2010 v Murski Soboti, so vsestransko obravnavali položaj Romov v današnji Evropi ter po razpravi sprejeli naslednje zaključke;

1.

Položaj Romov, največje nacionalne manjšine v Evropi se ne prestando slabša kljub številnim sprejetim dokumentom. Povečuje se razkorak med sprejetimi dokumenti in dejanskim položajem Romov in njihovim pravnim, političnim, socialnim in kulturnim položajem u Evropi in posameznim državami.

2.

Zaskrbljeni in ogorčeni smo zaradi govora predsednika Francije Nicolasa Sarkozyja zoper Rome in zaradi sprejetih ukrepov v tej državi zoper Rome. Udeleženci

konference pozivajo IRU, Evropsko unijo in druge mednarodne organizacije, da obsodijo tako ravnanje kot rasisitični akt zoper Rome.

3.

Nedavni dogodki v Franciji in drugi rasisitični izgredi zoper Rome v različnih državah Evrope, so spodbudili udeležence mednarodne konference, da poiščejo načine za dialog z Svetom Evrope, Evropsko Unijo in OSCE o možnostih za skupno kritično preverjanje odnosa držav do Romov in iskanje razlogov, zakaj še niso realizirane obveznosti do Romov, ki izhajajo iz Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin in drugih dokumentov in priporočil Sveta Evrope, Evropske unije in OSCE o pravicah in statusu Romov kot evropske jezikovne in kulturne manjšine.

4.

Dekada Romov 2005-2015

odpira velike možnosti za Rome v državah članicah te deкаде. Predstavniki Romov iz Slovenije so zainteresirani za poročilo o pozitivnih izkušnjah iz Dekade, udeleženci iz držav članic Dekade pa so zlasti zainteresirani za evalvacijo in monitoring opravljenega dela.

5.

Udeleženci so se strinjali, da je izobraževanje in visok osip romskih učencev v rednem šolanju skupni problem Romov v celi regiji. Zato je potrebno vzpodbujati oblike izobraževanja Romov na vseh stopnjah: od predšolske vzgoje do univerzitetnega izobraževanja.

Za izboljšanje položaja Romov na področju izobraževanja in kulture Romov, je nujno ustanoviti:

Romsko akademijo znanosti in umetnosti, Evropsko fakulteto za romske študije, podpreti delo in aktivnosti obstoječega PEN centra kot tudi regionalnega časopisa

za jezik in književnost Romov in drugih izobraževalnih in kulturnih institucij na regionalnem in državnih nivojih.

6.

Udeleženci konference so sprejeli Sklep srečanja, ki je bil v Sarajevu, dne 1. in 2. junija 2010, da se ustanovi Regionalna strokovna komisija za romski jezik.

Na konferenci v Murski Soboti, dne 7.8.2010 je potrjena odločitev za ustanovitev komisije, katere predsednik je Prof. dr Rajko Djurić.

Udeleženci konference v Murski Soboti, dne 7.8.2010:

• Prof.dr Rajko Djurić – Srbija/
Nemčija

- Mag. Dragoljub Acković – Srbija
- Jožek Horvat – Muc – Slovenija
- Prof. Ljatif Demir – Makedonija
- Orhan Galjuš - Nizozemska
- Hedina Tahirović Siarčić – BiH
- Anka Dalipovska – Hrvaška
- Veljko Kajtazi - Hrvaška

Romski parlament

Romi v Murski Soboti o trenutnem položaju v Evropi V Murski Soboti je 16 in 17 oktobra potekal dvodnevni 9. plenum parlamenta Svetovne romske organizacije (IRU)

Več kot 30 romskih predstavnikov iz 16 držav velik del pozornosti posvečal razpravi o aktualni romski problematiki v luči nedavnih dogodkov ob izgonu Romov iz Francije ter predlogu IRU za nadaljnje pogovore o reševanju romskega vprašanja v Evropi.

Glavni poudarek težavam Romov v Franciji

Predsednik parlamenta IRU

Abduła Gjuner je povedal, da tokrat kljub mnogim drugim težavam, ki tarejo romsko populacijo, dajejo glavni poudarek težavam Romov v Franciji, ki jih »kolektivno kot kriminalce deportira v Bolgarijo in Romunijo«. »Zaradi takega početja smo zelo užaljeni, ne le kot ljudje v socialnem smislu, pač pa tudi kot narod na politični ravni, saj se kaj takega ne sme zgoditi v demokratični državi, kot je Francija,« je dejal Gjuner.

Po njegovih besedah se namreč lahko takšen virus razširi tudi na druge evropske države, zato

IRU tega ne bo dovolil in se bo z vsemi sredstvi boril na politični ravni. Želijo namreč vzpostaviti politični dialog, tako da jih bodo začeli jemati resneje. V Murski Soboti bodo tako odločali tudi o posebni resoluciji, ki jo bodo poslali Franciji ter komisiji za človekove pravice v Evropskem svetu. Gjuner: Želimo postati subjekt v politiki

»Želimo biti spoštovani kot ljudje, da uživamo pravice, ki so nam zagotovljene na mednarodni ravni, ter da nas vidijo kot ljudi, ne pa kot neko tretjerazredno skupino. Zato si bomo prizadevali, da postanemo subjekt v politiki, ne pa da drugi odločajo o nas,« je še dejal Gjuner, ki je sicer zelo zadovoljen nad razmerami za Rome v Sloveniji. Kot je ob tem dejal, mu je bolj simpatična od številnih močnih zahodnoevropskih držav, saj sam že 18 let živi na Nizozemskem, pa je Slovenija na tem področju pred omenjeno državo. Uvodnega dela plenuma se je udeležil tudi predsednik vladne komisije za Rome in šolski minister Igor Lukšič, ki je zbranim predstavil dosedANJI TRUD slo-

venskih oblasti za urejanje romskih vprašanj in jim dejal, da so izbrali pravo prizorišče zasedanja, saj je Prekmurje že nekaj časa zgled za reševanje romske problematike tudi v Sloveniji. »Slovenija dober zgled za reševanje romske tematike«

Sloveniji se po njegovih besedah ni treba ukvarjati s to tematiko na način, ki so ga ubrale nekatere druge evropske države, pri tem pa je veliko zaslug pripisal tudi dobremu organiziranju pripadnikov romske manjšine, zlasti Zveze Romov Slovenije. Kot je še dejal, je zato verjetno dobro, da so se pred-

stavniki IRU zbrali prav v Sloveniji, ki je lahko v evropskem prostoru prikazana kot dober zgled za reševanje romske tematike. Sicer pa Lukšič meni, da se Sloveniji »francoska zgodba« ne more zgoditi in si kaj takega niti ne zna predstavljati. »Predstava o skupnem življenju Romov in večinskega prebivalstva je pri nas dovolj močna in ne prihaja do večjih konfliktov, zato so obeti za skupno toleranco in solidarno življenje veliki,« je še dejal minister za šolstvo in šport. Muc izpostavil velik pomen društva

Večerni del prvega dne so udeleženci izkoristili za slovesno obeležitev 20. obletnice ustanovitve in delovanja romskega društva Romani Union iz Murske Sobotice, na kateri je bil govornik nekdanji predsednik republike Milan Kučan. Predsednik Zveze Romov Slovenije Joško Horvat Muc je ob tem izpostavil velik pomen društva, ki je bilo sprva politično gibanje in je tudi napovedalo razcvet romskega organiziranja v Sloveniji. Nenazadnje se je pred 20 leti vključevalo tudi v pripravljane slovenske ustave v delu, ki govori o romskih pravicah.

Romski svetniki

Romic

Svetniška skupina pri Zvezi Romov Slovenije se je 18. oktobra sestala na prvem sestanku in izvolila predsednika Svetniške skupine. To je postal romski svetnik iz Puconcev Marjan Drvarič.

Na sestanku so poudarili tudi potrebo po medsebojni povezavi med svetniki ter ostalimi romskimi aktivisti in organizacijami v Sloveniji. Prioriteta dela skupine je predvsem v legalizaciji romskih naselij ter v preprečitvi ponovnega rušenja romskih hiš. Svetniško skupino sestavljajo romski svetniki iz občin Kuzma, Rogašovci, Tišina, Puconci, Beltinci, Turnišče, Črenšovci, Lendava, Šentjernej in Novo mesto. Sicer pa je skupina

po besedah Drvariča odprta za vse romske svetnike, ki se želijo vključiti. Sestajati se nameravajo najmanj štirikrat letno, naslednji sestanek pa bo sklican v Novem mestu.

Vabimo Vas k poslušanju romskega radia Romic
na frekvenci 97,6 MHz.

20. let Romani union Murska Sobota

Slovesnost ob 20-letnem jubileju ROMANI UNION Murska Sobota so pripravili 16. oktobra zvečer v Hotelu Diana. Romani Union je bila prva romska politična organizacija v Sloveniji ki je bila ustanovljena leta 1990, uradno registrirana pa 3. januarja 1991. V naslednjih letih pa je Romani Union postavljala temelje za organiziranje Romov v Sloveniji.

Kot je povedal predsednik Romani Union, Jožek Horvat-Mucjim je v prvih letih delovanja kot sogovornik velikokrat ob strani stal takratni predsednik republike Milan Kučan, ki je bil na sobotni slovesnosti tudi častni govornik. V govoru je med drugim poudaril pomen romskih društev in rom-

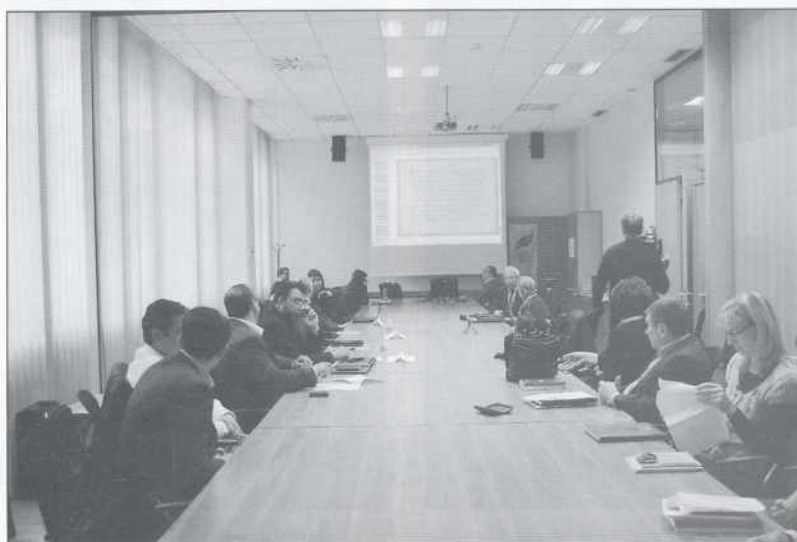
skih svetnikov pri prizadevanju za pravice romske manjšine ter pozval k složnosti med Romi. Na slovesnosti so še spregovorili Milan Kolar z ministrstva za kulturo ter podpredsednik Zveze Romov Slovenije Fatmir Bečiri in župan MO Murska Sobota Anton Štivec. Slednja sta društvu Romani Union podelila tudi priznanja. V pestrem kulturnem programu so

se predstavile romske plesne : Romani union, Romano ilo in Balerima , zaigrali pa sta tudi romski glasbeni skupini Halgato in Romton. Društvo Romani Union je ob obletnici podelilo še zahvale najaktivnejšim članom. Zahvale so prejeli Štefan Bajič, Romeo Horvat Popo, Janja Rošer, Monika Sandreli in najstarejši član Mario Sandreli.

Simpozij o romskem jeziku v Ljubljani

Referate so imeli prof. Rajko Djurič, direktor nacionalnega inštituta za študije Romov Evropskega centra za mir in razvoj Romov. Govoril je o Romskem jeziku ter njegovem pomenu za identiteto Romov. Dr. Dragoljub Ackovič, direktor romskega muzeja v Beogradu je predstavil kakšen je pomen oz. potreba za ustanovitev fakultete za romološke študije. Mag. Jožek Horvat Muc, predsednik ZRS se je dotaknil pomena ohranjanja romskega jezika, kulture in identitete. Z strani Romskega informativnega centra Romic pa so bila predstavljena dela romskih ustvarjalcev.

Ob svetovnem dnevu romskega jezika, ki ga obeležujemo 5. novembra je ZRS 9. novembra v Ljubljani v prostorih ministrstva za šolstvo in šport organizirala simpozij RAZVOJ IN OHRANJANJE ROMSKEGA JEZIKA V SLOVENIJI OB SVETOVNEM DNEVU ROMSKEGA JEZIKA. Uvodni

slavnostni govor je imel dr. Igor Lukšič, minister za šolstvo in šport ter predsednik vladne komisije za romska vprašanja.

Vabimo Vas k poslušanju romskega radia Romic na frekvenci 97,6 MHz.

5. november je svetovni dan romskega jezika

Ob 8. aprilu, svetovnem dnevu Romov je 5. november razglašen za svetovni dan romskega jezika. 5. november so predlagali zato, ker je na ta dan leta 2008 prvič predstavljen Romsko-hrvaški in hrvaško-romskih slovar, je dejal predsednik »Kali Sara« Veljko Kajtazi. Na letošnjem simpoziju o romskem jeziku, ki je potekal od 3 do 5 novembra v Zagrebu, so sodelovali mednarodni in hrvaški jezikoslovci, učitelji romskega jezika in literature, novinarji, politiki in pisatelji iz enaindvajsetih držav.

Na simpoziju so govorili o razmerju med romskim jezikom in jeziki drugih etničnih manjšin, o regionalni standardizaciji jezika in o računalniškem programu za romsko abecedo. Na Hrvaškem živi po uradnih podatkih 7 tisoč Romov, neuradno naj bi jih bilo več kot 30 tisoč. V organizaciji ki skrbi za izobraževanje Romov – Kali Sara so ugotovili da veliko Romov ne govori več Romskega jezika. Da romski jezik ne bi izumrl, so prišli do spoznanja da ga je potrebno standardizirati in s tem pripomoči k ohranjanju romskega jezika. Ker

je bil 5. Novembra prvič predstavljen Romsko-hrvaški in hrvaško-romskih slovar so predlagali da 5. november postane svetovni dan romskega jezika.

Na simpoziju so različni strokovnjaki razpravljali o tem kako bi zaščitili romski jezik, zaradi katerega se izgublja tudi identiteta. V zahodni Evropi so zaradi političnih ali zgodovinskih vzrokov pozabili svoj jezik. V Evropi, kjer živi 20 milijonov Romov je romski jezik priznan

kot uradni jezik, zato z svetovnim dnevom Romskega jezika, opozorimo na to, da je standardizacija romskega jezika potrebna. Prav tako je po besedah Jožka Horvata – Muca potreben večji poudarek na razvijanju in ohranjanju romskega jezika. Udeleženci simpozija smo poleg delavnic o romskem jeziku obiskali etno romsko hišo in muzej romskih obrti Romov v Bjelovaru. Don Stevo Đurđević ima v svojem muzeju zbirko predmetov iz življenja, kulture in običajev Romov Lovarova. Z zbiranjem predmetov je začel pred 30. leti. Z razstavo želi pokazati kako so živeli predniki in s čim so se ukvarjali – da so imeli konje, da so bili glasbeniki in da so se ukvarjali tudi s poljedelstvom. Še danes pa so poznani po ročnih obrteh in sajenju Lavande oziroma sivke.

V številnih evropskih državah ima romščina priznan status manjšinskega jezika, med drugim v Avstriji, Nemčiji, Sloveniji, na

Švedskem in na Madžarskem. V nekaterih pokrajinah, kot na primer v Makedoniji in Kosovu pa ima romščina status tudi uradnega jezika. Simpozij o ohranjanju romskega jezika, je 9. novembra pripravila Zveza Romov Slovenije, potekal tudi na Ministrstvu za šolstvo v Ljubljani.

Zaru 8.april themeskru romanu

dij, pe kedinja auri u 5. november vašu themeskru dij vaši romani čhib. u 5. november auri kedine, khaj sinja andu 2008 berš erštimuj auri dime romanu hrvatskru te hrvatsko-romani kenva alavenca. Pradale beršeskru simpozij pali romani čhib souh sinja zaru 3-5 november andi Zagreb, sana uze u internacionalne te u hrvatskakre ekspertja

vaši romani čhib, u dula so sikaun i romani čhib te literatura, u žurnalista, politikja te u pisarja andru bišudjik themja. Pru simpozij sinja vakeribja pali romani čhib te pali čhib sej vakiren u roma, vakernahi pa te pali regionalni standardizacija romana čhibjakru te palu računalnišku program vaši romani alfabetu.

Razvoj in ohranjanje romskega jezika v Sloveniji 9. november 2010, MŠŠ Ljubljana - Sklepi

1. Udeleženci so se strinjali, da je izobraževanje in visok osip romskih učencev v rednem šolanju skupni problem Romov v celi regiji. Zato je potrebno vzpodbujati oblike izobraževanja Romov na vseh stopnjah, od predšolske vzgoje do univerzitetnega izobraževanja.

Za izboljšanje položaja Romov na področju izobraževanja in kulture Romov, je nujno ustanoviti:

- romsko akademijo znanosti in umetnost
- Evropsko fakulteto za romske študije
- podpreti delo in aktivnosti obstoječega PEN centra kot tudi regionalnega časopisa za jezik in književnost Romov
- in drugih izobraževalnih in kulturnih institucij na regionalnih in državnih nivojih.

2. Udeleženci konference so sprejeli sklep srečanja, ki je bil v Sarajevu dne 1. in 2. junija 2010, da se ustanovi Regionalna strokovna komisija za romski jezik. Na konferenci v Murski Soboti, dne 7. av-

gusta 2010 je potrjena odločitev za ustanovitev komisije, katere predsednik je prof. dr. Rajko Djurić.

3. Zaključki, ki so bili sprejeti na 4. kongresu Romov v Varšavi, dne 4. aprila 1990 in Ukaza 4-2000 katere izhaja iz Priporočila Sveta Evrope in, ki so vezane na izobraževanje Romov v Evropi, prav tako izhajajo zaključki iz Regionalnega srečanja ;Sarajevske skupine;v Sarajevu, Murski Soboti in Beogradu 2010.

V zvezi s tem smo sprejeli naslednje zaključke:

- jezikovna politika Romov
- mehanizmi za implementacijo jezikovne politike romskega jezika
- jezikovni pluralizem-standardizacija romskega jezika
- svetovni dan romskega jezika, naj bo razglašen za mednarodni dan romskega jezika

4. Glede na to, da v evropskih državah obstaja veliko problemov o razvoju romskega jezika, in glede na to da v določenih državah romski jezik še zmeraj ni priznan

ter se prav tako še ni pričel proces razvijanja smo sprejeli zaključke, da je potreben učinkovit politični lobi na institucije v Evropski uniji in v Svetu Evrope, Romskemu izobraževalnemu Fondu, UNESCO-u, UNICEF-u in Združenim narodom kakor tudi lobi v procesu Dekade za inkluzijo Romov 2005 – 2015.

Takšen lobi in učinkovita politika sta potrebna tudi v romskih organizacijah, kot so:

- Svetovna romska organizacija, ERTF, romskim organizacijam v matičnih državah in prav tako Vladam držav, kjer živijo Romi.

5. Na področju mehanizmov kateri vključujejo tudi implementacijo romskega jezika, zahtevamo od držav da nam dajo podporo glede izobraževanja Romov v romskem jeziku v osnovnih šolah in na univerzah, katere naj vključujejo državni, regionalni mednarodni nivo.

Zaradi tega ker Romi živijo skoraj v vseh Evropskih in svetovnih državah, smo mišljenja, da je po-

trebno ustanoviti mrežo (na vseh nivojih) ekspertov, kateri delujejo na področju romskega jezika in lingvistike.

6. Dosedanje izkušnje vezane na politiko v romskem jeziku in mehanizmih za implementacijo te politike, pokazale so potrebe za akcijo in operativne načrte o romskem jeziku in njegovemu pluralizmu, kateri je veliko bogastvo romske

kulturne dediščine. Ti procesi ne zaustavljajo procesa standardizacije romskega jezika.

7. Potrebna je finančna in politična podpora države pri pripravi Učbenikov za romsko skupnost v skladu z strategijo izobraževanja romske skupnosti v Sloveniji.

8. Potrebno je urediti štipendije za študente Fakultete za romološke študije v Beogradu.

Podpisniki Sklepov

Prof Dr Rajko Djurić
Dr Dragoljub Acković
Prof PhDs Ljatif Demir
mag. Jožek Horvat Muc
dr. Pavla Štrukelj
dr. Vera Klopčič

V romskem muzeju v Beogradu odprli novo razstavo

Romic

V Beogradu so ob počastitev prve obletnice Muzeja romske kulture 21. oktobra odprli novo razstavo »Materialna kultura Romov v Srbiji«. Goste je pozdravil Dragoljub Acković, ki je tudi avtor nove razstave. V Muzeju je na ogled več kot sto eksponatov, ki resnično odsevajo življenja Romov v Srbiji, od oblačil in obutve do instrumentov in posode, posebnost so umetniška dela, pod katerimi so podpisani romski avtorji. V muzeju pa skozi celo leto potekajo tudi predavanja iz romoloških tem. Isti dan je v Beogradu potekala tudi 3. mednarodna konferenca kdo v Evropi kroji romski aktivizem, kulturo in jezik, katere so se udeležili tudi slovenski predstavniki. Prva konferenca je bila v Sarajevu, druga konferenca pa je bila organizirana avgusta v Murski Soboti

Andi Beograd vaši eršti beršescri

buti zu Romanu kuturakru kher, prade andu 21.oktober nevi razstava, > Matrialni kutura romengri andi Srbija>. Sarižijnen gresindja u Dragoljub Acković souh i razstava te kerdja. Avka pume nandu muzej den te dikhel buter sar šel eksponatja sej hi andru Romanu življenje, Romengru andri Srbija, zaru futi ži inštrumentja ži dinu , te dikhel hi pa te buter umetniške kipi te figuri sej kerde u roma kurkure. Andu muzej priku cilu berš kijren te sika-vibja andri romologija. Istu dij pa sinja Beograd te i 3. Mednarodni konferenca sej pe akharlahiKo andi

Evropa kijrel romani politika, kultura te romani čhib. Pri konferenca sana te u Roma andri Slovenija.

Varuhinja sprejela predstavnike Sveta romskih skupnosti RS

Romic

Varuhinja človekovih pravic dr. Zdenka Čebašek – Travnik s sodelavci se je danes, 9. 8. 2010, v prostorih Varuha človekovih pravic (Varuh) sestala s predstavniki Sveta romske skupnosti RS (Svet), in sicer s predsednikom Marjanom Drvaričem, podpredsednikom Slavkom Cenerjem in dvema članoma, Mojco Rakipov in Jožekom Horvatom – Mucem.

Gre za prvi uradni sestanek Varuha človekovih pravic RS (Varuh) s predstavniki Sveta. Beseda je tekla zlasti o delovanju Sveta, participaciji različnih romskih skupin v Svetu in financiranju romske skupnosti.

Ugotovljeno je bilo, da pri financiranju romske skupnosti prihaja do nekaterih nejasnosti in nepreglednosti. Predstavniki Sveta so kot pereče izpostavili zlasti vprašanje

avtonomije pri razdeljevanju teh sredstev. Nepreglednost financiranja naj bi bila med drugim razlog za razdor in razprtije med člani romske skupnosti. Varuhinja ugotavlja, da so pravne podlage za financiranje romske skupnosti v Sloveniji pomanjkljive, ali pa jih sploh ni. V okviru svojih pooblastil bo pristojnim organom zato predlagala sprejem takšnih ukrepov in predpisov, ki bodo povečali avtonomijo romske skupnosti pri porabi sredstev in ki bodo pod enakimi pogoji in v skladu z vnaprej določenimi kriteriji omogočali dostop do sredstev vsem skupinam Romov v Sloveniji. V zvezi s sestavo in delovanjem Sveta in politično participacijo Romov je varuhinja s predstavniki Sveta odprla vprašanja o možnih spremembah Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji.

Kot je znano, je Ustavno sodišče Varuhovo zahtevo za presojo ustavnosti in zakonitosti tega zakona v delu, ki se nanaša na sestavo Sveta, zavrnilo, vendar pa je v obrazložitvi odločbe in v odklonilnem ločenem mnenju dveh sodnikov navedlo vrsto argumentov, ki govorijo v prid mnenju, da način zastopanja posameznih skupin Romov v Svetu ni ustrezen. Ustavno sodišče je v zvezi z reševanjem tega vprašanja Varuha napotilo na Državni zbor RS, zato so sogovorniki spregovorili tudi o možnih oblikah sodelovanja posameznih romskih skupin znotraj Sveta. Predstavniki Sveta se zavedajo določenih pomanjkljivosti zakona o romski skupnosti, vendar opozarjajo, da bi Romi že v okviru veljavne zakonodaje lahko bolj odgovorno sodelovali pri delovanju Sveta.

3. nacionalna konferenca o zdravju Romov v Kočevju

Romic

O zdravju Romov so se v Kočevju na 3. nacionalni konferenci pogovarjali strokovnjaki s področja zdravja in Romi

Otroštvo je eno najranljivejših življenjskih obdobij, zato je skrb za najboljše možnosti za zdravo rast in razvoj otrok temeljne dolžnost vsake družbe. Zdravje romskih otrok je bila vodilna tema tretje nacionalne konference, ki je potekala 24. septembra 2010 v Šeškovem domu v Kočevju. Namen konference je bil

opozoriti na neenakosti pri zdravljenju romskih otrok in vzroke zato. Konferenco so organizirali: Ministrstvo za zdravje, Zavod za zdravstveno varstvo Murska Sobota, Zveza Romov Slovenije, svet romske skupnosti RS in občina Kočevje.

Na konferenci je bilo okoli 100 udeležencev iz cele Slovenije, ki so prisluhnili predavanju o zdravju romskih otrok. Teme predavanja so bile naslednje: Romska družina (o njej je govorila Janja Rošer), Zdravstvena problematika romskih

otrok (Nives Prelesnik-otroški dispanzer zdravstvenega doma Kočevje), Cepljenje v otroški dobi- zaščita pred nalezljivimi boleznimi (Ondina Jordan Markočič- Zavod za zdravstveno varstvo Ljubljana), vpliv cigaretnega dima na zdravje otrok. Na vprašaja, kako izboljšati precepljenost romskih otrok in kako zmanjšati izpostavljenost romskih otrok vplivom cigaretnega dima, pa so odgovore iskali na dveh delavnicah po končanem predavanju.

Sektor za zdravstveno varnost ogroženih skupin prebivalstva spre-

mlja, pripravlja in izvaja ukrepe za izboljšanje zdravstvenega položaja različnih ranljivih skupin, tudi Romov. s konferencami, ki jih organizirajo od leta 2008, želijo spodbuditi zavedanje javnosti in Romov o zdravju Romov, zlasti pa omogočiti strokovno izpopolnjevanje in povečati usposobljenost zdravstvenih delavcev za delo s to ciljno skupino prebivalstva

Pomoč romskim družinam

Fatmir Bećiri

Tako kot se kaže finančna kriza na vseh področjih našega življenja in v vseh krajih, so se pričele posledice le te odražati tudi v Mariboru. Posebej ranjila in prizadeta je romska populacija v Mariboru. V zadnjem mesecu smo tako posredovali pri zaustavitvi izvršitve deložacije in tako pomagali štirim družinam, da niso ostali brez stanovanja. Gre v večini primerov za brezposelne starše z velikim številom otrok. te velike družine se preživljajo z edinim prihodkom, ki ga prejema s strani Centra za socialno delo v Maribor, kar pa skorajda ne zadostuje za golo preživetje, kaj šele za redno plačilo mesečnih stroškov.

In kaj preostane staršem v situaciji, kjer denarna sredstva družine zadostujejo samo za osnovno hrano? Seveda se denar potroši za zadovoljitev osnovnih življenjskih potreb, posledično pa se pričnejo kopičiti dolgovi iz naslova najemine, ki je kljub subvenciji, do katere so opravljene socialno ogrožene družine še vedno previsoka za najemnike neprofitnih stanovanj Javnega medobčinskega stanovanjskega sklada v Mariboru. pri tem pa iz meseca v mesec naraščajo tudi obratovalni stroški najetih stanovanj. Vsi stroški, ki so vezani na najemna razmerja, so za romske družine postali previsoki, saj večina teh družin biva

v neprofitnih stanovanjih JMSS, ki so jih pridobila po Javnih razpisih v preteklih letih. Veselje, ki so ga čutili, od dodelitvi neprofitnih stanovanj v novih blokih, se je dan danes spremenilo v spomin z britkim priokusom, saj jih na to opminjajo vsakodnevno naraščujoči odgovori do lastnikov stanovanj in s strahom pričakujejo jutrnji dan, ko jih lahko pričaka naznanilo o deložaciji.

Kot omenjeno smo samo v preteklem mesecu pomagali štirim družinam, tako da smo uspeli poiskati kompromis, ki je bil sprejemljiv za obe stani in tako omogočili družinam nadaljno bivanje v teh stanovanjih.

Občinsko priznanje za Marjana Drvariča

Romic

Marjanu Drvariču je občina Puconci podelila PRIZNANJE ZA PRIZADEVANJA IN DOSEŽENE USPEHE NA PODROČJU REŠEVANJA ROMSKE PROBLEMATIKE, kot utemeljitev so zapisali:

Marjan Drvarič iz Zenkovec 70 se je rodil 23.3.1972. osnovno šolo je do četrtega razreda obiskoval v Bodoncih, nato pa na Cankovi. Po končani osnovni šoli je nadaljeval šolanje na Srednji tekstilni šoli v Murski Soboti in jo uspešno zaključil. Leta 1990 se je zaposlil v tovarni Mura, kjer je delo opravljal vse do leta 2006. Istega leta se je vključil v izobraževalni program za romskega pomočnika pri vzgoji in izobraževanju romskih otrok ter v letu 2007 pričel z delom na OŠ Puconci. Kot pomočnik za vzgojo in izobraževanje romskih otrok se aktivno ter uspešno vključuje v reševanje težav, ki nastanejo med starši romskih otrok in strokovnim timom šole.

Z namenom predstavitve dela romskega pomočnika pri vzgoji in izobraževanju romskih otrok ter seznanitve z dejanskim stanjem je na OŠ Puconci, povabil ministra za

šolstvo dr. Igorja Lukšiča, ki se je na vabilo tudi odzval.

Na lokalnih volitvah leta 2006 je bil izvoljen za predstavnika romske skupnosti v občinskem svetu občine Puconci in postal član Sveta romske skupnosti v RS.

Leta 2008 je bil imenovan za podpredsednika Sveta romske skupnosti, letos pa izvoljen za njegovega predsednika. Negovi uspehi in prizadevanja na področju reševanja romske problematike so postali opazni tudi v širšem prostoru, saj je v Varšavi na zasedanju Komisije za narodnostna vprašanja Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi, ki vključuje 45 evropskih držav, uspešno predstavil program dela romskega pomočnika za vzgojo in izobraževanje romskih otrok v osnovnih šolah RS. Ta projekt je Marijan letos predstavil tudi na sedežu EU v Bruslju.

U Zik andri Črnomelj kerdja vašu sikavne ekskurzija andi Murska Sobota Zik Črnomelj pripravil za učitelje strokovno ekskurzijo v Mursko Soboto

Romic

Zavod za izobraževanje in kulturo (ZIK) Črnomelj v konzorciju s partnerskima organizacijama Pedagoškim inštitutom in Strokovno izobraževalnim centrom Ivana Bertoneclja, izvaja projekt »Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in

izobraževanje«. Projekt vključuje profesionalno usposabljanje strokovnih in vodstvenih delavcev v vzgojno izobraževalnih zavodih v Sloveniji. Namenjen je vzgojiteljem, učiteljem in ostalim strokovnim delavcem, ki se profesionalno

ukvarjajo z romskimi otroki in odraslimi. Znotraj projekta poteka tudi usposabljanje romskih pomočnikov.

Zavod za izobraževanje in kulturo Črnomelj je za učitelje iz Dolenjske, Bele Krajne in Posavja

pripravil strokovno ekskurzijo v Mursko Soboto. Najprej so si ogledali romski vrtec Romano in nasele Pušča. Nato so se srečali s predstavniki Zveze Romov Slovenije in ogledali prostore radia Romica. Na Ljudski univerzi v Murski Soboti pa so predstavili svoje delo in projekte in izmenjali izkušnje pri projektu, ki ga koordinira Nada Žagar z Zavoda za izobraževanje in kulturo Črnomelj. Andreja Kastelic, Natalija Globevnik, Simona Kralj in Saša Brodar, so učiteljice iz osnovne šole

Bršljin iz Novega mesta, ki so dale izjave za našo oddajo. Poseben izziv učiteljicam je motiviranje učencev za nadaljnje srednješolsko izobraževanje in pridobitev poklica saj večina s šolanjem preneha. Romski učenci imajo na šoli možnost predstaviti svojo kulturo. V letni delovni načrt so vključili »Šolo za starše« s katero želijo vzpostaviti most med šolo in domom, pripravljajo pa tudi delavnice za mladostnike na katerih jih seznanjajo z obdobjem odrasčanja.

Povzetek: U zavod mistu izobraževanje te kultura Črnomelj kerdja vašu sikavne andri Dolenjska, Bela Krajna te Posavje strokovni ekskurzija andi Murska sobota. Zaru eršti pumenge dikle u vrtec Romanu te u romanu gav Pušča. Akur pa pumen lakle le angjunenca zari Slovenski romani unija, te dikle pumenge i radia Romica. Pri Ljudski univerza andi Murska sobota pa phukade pali pumari buti zu projekt te auri parude u izkušnji zu projekt.

SKUPA-(skupaj)program z večjo integracijo romske skupnosti

Bojana Rozman

Predstavitev programa

V Mestni občini Novo mesto v devetih romskih naseljih po uradnih podatkih živi okoli 800 Romov, po neuradnih pa blizu 1000. Njihova integracija v širše okolje je nezadovoljiva, kar se kaže v nizki stopnji izobrazbe, brezposelnosti, revščini in socialni izključenosti, kriminalu, slabi komunikaciji z ostalim prebivalstvom, slabem poznavanju (stereotipi) in sprejemanju specifičnih značilnosti tradicionalne romske kulture v širšem okolju.

Namen programa SKUPA (SKUPAJ) večja socialna vključenost Romov, opolnomočenje Romov v smeri emancipacije, osebnostne in socialne integracije ter promocija strpnosti, solidarnosti in medkulturnega dialoga. Program izvajajo v štirih romskih naseljih, in sicer v Brezju, Žabjaku, Šmihelu in Jedinščici. V romskem naselju Brezje, ki je največje naselje v Novem mestu, program izvajajo vsak dan, saj so v začetku leta 2009 vzpostavili Dnevni center za romske otroke, v romskem naselju Šmihel, Jedinščica in Žabjak program poteka dvakrat na teden (v slednjih dveh letih v poletnih mesecih). V različne aktivnosti (socialne delavnice, delavnice o človekovih pravicah po metodi KOMPAS, kulturno-ustvarjalne delavnice, družabne in športne aktivnosti, plesne in glasbene delavnice in učna pomoč...) se v vseh naseljih vključuje 117 otrok. Za starše v romskem naselju Brezje organizirajo tudi Šola za starše in sve-

tovanje (mladim) na domu. Osnovne metode dela, strokovna ravnanja in aktivnosti v programu, ki omogočajo doseganje ciljev:

Neposredno delo z Romi je usmerjeno v integriranje in razvoj, kar pomeni pomoč posamezniku pri vključevanju v širšo socialno skupnost ter pomoč posamezniku pri razvojnih procesih v smeri emancipacije, osebnostne in socialne integracije:

Skupinsko delo

Pri delu z otroki, ki so socialno izključeni, se poslužujemo tudi metode skupinskega dela. Skupinsko delo je namreč poligon za vadbo novih socialnih spretnosti: kako se ustrezno vključiti v skupinsko razpravo, kako asertivno nastopiti v odnosu z drugimi, kako obvladovati jezo ali žalost. V skupinski izkušnji lahko otrok pridobi tudi druge mnogo bolj abstraktne socialne spretnosti kot so izražanje empatije, spoštovanja in skrbi za druge. V

skupini potekajo socialne delavnice, ustvarjalne delavnice, športne aktivnosti, interesne dejavnosti, šola za starše.

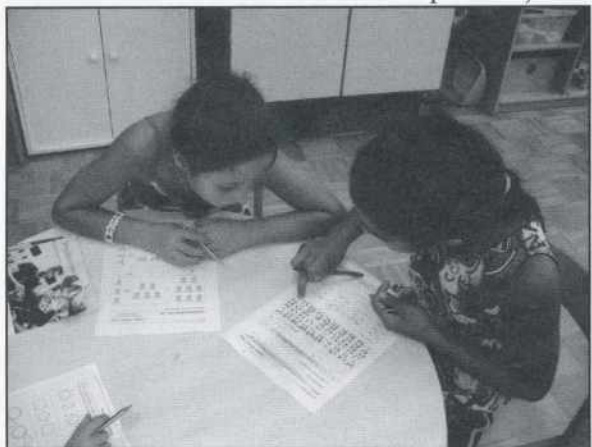
Vključevanje romskih otrok

Učna pomoč

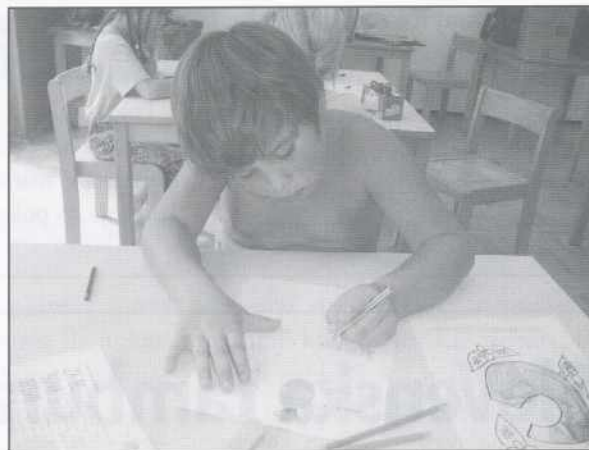
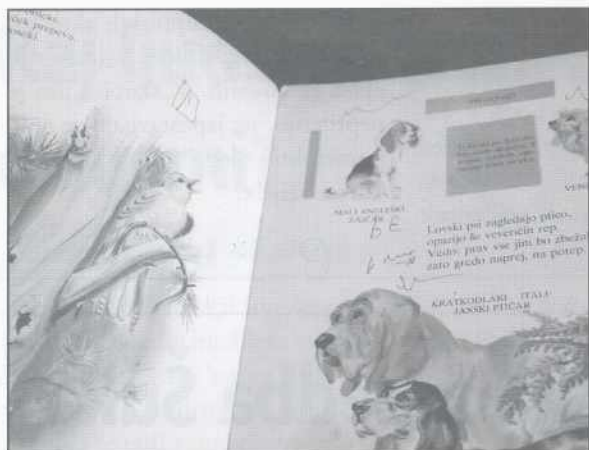
Izobrazba je ključni dejavnik spreminjanja socialnega položaja in odločilni dejavnik za napredovanje po družbeni lestvici navzgor. Otrokovo psihosocialno počutje, samopodoba, zaupanje vase, način samopotrjevanja ter uresničevanje zastavljenih ciljev je tesno povezano z vključenostjo v šolo predvsem pa z otrokovo uspešnostjo v njej.

Socialne igre

Socialne igre so metoda, ki ponujajo različne igralne oblike za skupinsko delo, s katerimi lahko vplivamo na izboljšanje zaznavanja samega sebe, predelavo sporočil iz socialnega okolja, izboljšanje social-

ne percepcije in povečanje senzibilnosti za skupinske procese - skratka gre za vse tiste veščine, ki jih z eno besedo imenujemo socialne. Teh veščin romski otroci ne obvladajo v zadostni meri, so pa nujno potrebne za učinkovito poravnavanje z okoljem. Posamezniku omogočajo, da se v socialnem prostoru učinkovito vede, da vstopa v zadovoljive socialne odnose, da se nauči sporazumevati z drugimi in reševati konflikte, s katerimi pa se naša ciljna populacija srečuje pogosteje kot njihovi vrstniki.

Ustvarjalne delavnice

Samopodoba je človekov globalni koncept. Zavedamo se, kako pomembna je uravnotežena samopodoba in primerno samovrednotenje za posameznikovo doživljanje samega sebe kakor tudi za izmenjavo z okoljem. Zaradi tega so vse dejavnosti, ki jih izvajamo,

usmerjene na samodoživljanje in samovrednotenje. Ustvarjanje pa je dejavnost, kjer se lahko izkaže vsak otrok. Za našo ciljno skupino namreč velja, da je potrebno za vsako pozitivno spremembo veliko število pozitivnih izkušenj. Eden izmed »zdravilnih« dejavnikov, ki se ga pri delu z otroci, ki imajo težave v socialni interakciji, pogosto poslužujemo je ustvarjanje. Otroci se v ustvarjalnih delavnicah sprostijo in razbremenijo; skozi ustvarjalnost otrok spreminja mišljenje o sebi in lastnih zmožnostih.

Športne in družabne aktivnosti

Preko športnih in družabnih aktivnosti želimo vplivati na otrokov telesni, duševni in socialni razvoj. Šport in družabne igre namreč ne pomenijo le igro in učenje za igro, ampak omogoča otroku in mladostniku ustvarjalnost, skupinsko pripadnost, identifikacijo s skupino, pozitivne izkušnje in s tem jačanje samopodobe.

Interesne dejavnosti

Romski otroci so na vseh področjih sposobni učenja, napredka in doseganja visokih ciljev, prav tako kot njihovi vrstniki, zato jim je potrebno zagotoviti možnost za vključevanje v vse dejavnosti, še posebej pa jih je potrebno opogumljati in podpirati na tistih področjih, na katerih imajo zaradi kulturne in jezikovne različnosti največ težav ter jim nuditi možnost, da se izkažejo na tistih področjih na katerih so močni, to pa so glasba, ples in družabnost.

Vključevanje romskih staršev, predvsem mam

V okviru te aktivnosti bodo organizirali Šolo za romske starše v romskem naselju Brezje, in sicer 4 srečanja.

Namen Šole za romske starše ni

samo opremiti romske starše z znanjem in veščinami za bolj kompetentno in odgovorno opravljanje starševske vloge, pač pa je namen programa tudi informiranje, osveščanje, socialno vključevanje ter pridobivanje novih znanj in veščin.

Svetovalno delo z mamami na domu

Poleg Šole za starše bodo v dopoldanskem času dvakrat na teden obiskovali mame tudi na domu. Izkušnje so pokazale, da veliko raje

in lažje, kot v skupinskih aktivnostih, Romi sodelujejo v individualnih razgovorih. V skupini jim je neprijetno, ne izpostavljajo se radi, pomembno vlogo igrajo tudi jezikovne bariere.

Slovenska tamburaška zasedba Šukar

Šukar je slovenska tamburaška zasedba, glasbena skupina, ki igra pretežno Romsko glasbo, predvsem tisto, ki izvira iz vzhodne in jugovzhodne Evrope. Prva slovenska zasedba, ki je z romsko glasbo seznanjala domačo javnost in melodije,

s svojim nastopi sočasno širila tudi zunaj meja Slovenije. V letu 2001 jih je pot zanesla najdlje, in sicer na gostovanje na Japonsko. Letos pa so svoj 20. rojstni dan zabeležili 2. oktobra v Cankarjevem domu v Ljubljani, kjer so preko glasbe prikazali

skupne začetke ustvarjalne poti. Gosti večera so bili Romani Union, Rom Ton, Ciganski ples Balerima, Jadranka Juras, Jana Gamser, Lea Likar, Saša Olenjuk, Adam Bicskey, Goran Moskovski in David Morgan.

Božič nekoč in danes

Emil Horvat - Zvonko

Božič so naši Romi praznovali drugače kot ga praznujemo danes. Za jelko oziroma kako ji Romi rečemo betlehem, smo delali okraske doma. V svetleči papir smo ovijali orehe in majhna jabolka.

Romske mame so spekle iz navadnega testa piškote in jih obesili na betlehem oziroma jelko. Z družino smo običajno sedeli za mizo, jedi so bile drugačne od običajnih. Na jedilniku je bila običajno bila pečenka, saj znamo po domače »cigan pečenje«, kak krompir in kot ponavadi orehova pogača. Seveda tudi makova je morala zraven biti.

Na božično jutro smo otroci pod betlehemom našli svoja darila, običajno so to bila kakšna pokrpana oblačila ter gumijasti škornji. Seveda ni manjkalo nekaj bonbonov in jabolok. In to je bilo tistega časa

pravo bogastvo.

Teh praznikov se spominjam vsako leto, najprej sem to govoril svojim otrokom zdaj pa še svojim vnukom, ki že vnaprej vedo kaj bom spet letos pripovedoval.

In to je trajalo do novega leta. Cela romska skupnost se je zbrala in voščila novo leto, zdravja, denar in tako naprej.

Otroci smo šli »friškat« in tam dobili jabolka, orehe. Če smo naleleti na kako bolj premožno hišo smo dobili tudi nekaj denarja. Še danes si ne morem zamisliti, kako smo bili zadovoljni in srečni, po domače povedano je bilo veliko boljše, veliko smo se med seboj pogovarjali. Pomembno je bilo, da smo se imeli radi in drug drugega spoštovali. Tudi za pogovor smo imeli več časa, nismo vedno hiteli

kot sedaj.

Za vsem so stale družine in vzgoja romskih otrok in spoštovanja do starejših članov romske skupnosti. Še danes se zahvaljujem tistim ljudem za vzgojo in sporočam tudi drugim Romov in neromov, da naslednje generacije naredijo isto kot naši predniki.

Moramo se zavedati, da je to naša dediščina, bil to Rom ali nerom in tudi pravično bi bilo za naše otroke, da bi jih naučili vse kar smo podedovali od svojih staršev, ker življenjska šola je zlata vredna in tudi življenje bo lepše.

Želim vsem občanom občine Kuzma srečno Novo leto in dosti sreče.

Kaj ljudstvo teži v primerjavi z drugimi?

Emil Horvat - Zvonko

Naj vsak dokaže kakšno njegovo delo in tedaj se bo imel česa veseliti, glede samega sebe, na pa da bi se primerjali s kom drugim.

Morda se radi primerjamo z drugimi, včasih s tistimi, ki imajo manj kot imamo mi, pogosto pa s tistimi, ki so močnejši bogatejši ali sposobnejši od nas. V vseh primerih je rezultat slab. Zgrešeno razmišljamo, da posameznikovo vrednost določa to kar ima ali za kar je sposoben narediti. Poleg tega utegnemo v sebi vzbuditi zavist in tekmovalnost.

Skušamo se videti, takšne kot nas vidijo drugi. Dopustimo da njihov pogled vpliva na to kakor vrednotijo oni sebe.

Boste videli, tudi nas človeštvo gleda to kar je pred očmi, moral bi pa gledati s srcem, da nas nebi vrednotili in primerjali z drugimi temveč kako nas poznajo in kar je v našem srcu. Naše misli, čustva in namere, če bomo sebe vrednotili po tem kakšni smo v primerjavi z drugimi, bomo postali ošabni ali pa kronično nezadovoljni. Zato se

skromno sprijaznimo z dejstvom, takšnim kakšno je, kaj točno bi morali narediti, kaj je dobro ali to drugi zahteva od nas, še kaj drugega razen da ravnamo pravično, ljubimo prijaznost in skromno hodimo svojo pot.

Če bomo ravnali po teh nasvetih, bo državi mar za nas in tudi občina bo zadovoljna. Obstaja pa še druga pot kar bi nas lahko naredilo bolj zadovoljne, to pa je veliko vprašanje.

Poezija

Mišela Baranja

Hočem biti svobodna, kot en ptič
Hočem biti svobodna od vseh bolečin
Hočem svobodna bit, od vseh misli
Hočem svobodna bit, samo svobodna

Z svobodo hočem pogledati cel svet
Z svobodo hočem sama odločati
Z svobodo hočem imeti več moči

Z močjo, zaščito in upanjem
Sama z močjo svobode.

Belo nebo s srečo toplote
Sladka je majhna z veliko zvestobe

Žalost je včasih bolj velika kot sreča
A toploto lahko dobiš od osebe katera ti ustreza

Žalost je velika, z veliko mrzloto
Spomini so grenke brez zvestobe
Majhno je nebo veliki so spomini
Grenkoba pomaga žalost z eno sladko toploto

**Vabimo Vas k poslušanju romskega radia Romica
na frekvenci 97,6 MHz.**

NEVIPJA / NOVICE

Romic

Pru oufototo krajevno sveco andi Pijšče pe pru vabilo uze linja u angjunju državakru u Danilo Türk. U angjunju peske augun dikhja u vrtec, sar u čhauwore te i mešterkinja odoj sikun, paladau pa anglu vrtec čite u kaš. Pri osrednji prireditev u angjunu phengja, kau hi Pijšče lačo model integracije vašu Roma, kau le site ležnahi andu aur heji andi Slovenija te Evropa.

Ob praznovanju osmega krajevnega praznika na Pušči se je povabilu odzval predsednik države Danilo Türk. Predsednik si je ob svojem prihodu najprej ogledal delovanje vrtca in pozdravil tamkajšnje otroke z vzgojiteljico, nato pa je pred samim vrtcem ob pomoči z otroki posadil drevo. Na osrednji slovesnosti je povedal, da je Pušča uspešen model integracije romske skupnosti, ki bi ga morali prenesti tudi v druge kraje Slovenije in Evrope.

U Velenjakre Roma pumen šej ašaren hot saku berš pijsinen te auri dejn buter kenvi, savenca kamen te ferikijrel i romani kultura te i čhib, naun dugu pal papal pisinde i zbirka romane alavenca sej vakijren u Guretske Roma, zi sej hi te u velenjakre Roma. te i revija vašu tirne sej pe akharel Kalu bar. I mladinski revija Kalu bar žal auri djivkar andu berš, adale beršeskri hi i dujti. U društvu i revija kerdja avka hot akhardja zi buti uze te stroovnjakjen, instituciji te le umetnikjen. akaun avka andi revija lakhas but vsebini, sej pomožijnen hot ovla čulider nestrpnost. andi revija pa lakhas te romane dji-ja, paramisja te informaciji palu velenjske Roma.

Romsko društvo Romano vozo iz Velenja si že od same ustanovitve prizadeva, da se romska kultura in predvsem romski jezik ohrani tudi v obliki raznih publikacij, revij in knjig. Predkratkim pa so izdali: Zbirko romskih besed plemenske skupnosti Gurbetov, v katero spadajo tudi velenjski Romi in mladinsko revijo Črni kamen. Mladinska romska revija Črni kamen, izhaja enkrat letno, letošnja številka je druga. Društvo se je odločilo, da bo revijo razširilo in k sodelovanju povabila različne strokovnjake, institucije in umetnike. Tako ima sedaj revija raznoliko paleto vsebin, kar pripomore k sprejemanju različnosti in zmanjševanju nestrpnost. V reviji se najdejo romske pesmi, pravljice in informacije o velenjskih Romih.

Pru adale beršeskri 41. Narečni popevka djilade te u romane hegedišja andri Prekmurje u hegedišja ROM Ton la djijsaha Vrba.

U Kulturno turistično društvu Pušča andu oktober herindja u projekt Sikavibe vašu Romanu kulturnu turistično animator. Telu buter tečaja te buter butja enja žijne hejrinde u sikavibe vašu romanu kulturno turistično animator, sej hi kredi hot i Pijšče sikaun le turistjenge. U sikavibe sinja berš dij, zi souh sana te buter butja, sikjonahi buti le kompjuteriha, kumunikacija te buti andu turizem, vašu khelibe, te dji-ja, sikjonahi anglikauni čhib, sinja len pa te buti vašu romane habja, sej hi teli romani kulturni dediščina. Andu plaun hilen te hot le turistične agencijenca, kerna khetan turistične paketja, pomožina pa zu načrtja te zi buti vašu romanu muzej souh ovla kerdu Pijšče.

Romsko kulturno turistično društvo Pušča je oktobra zaključilo s projektom usposabljanja Romsko kulturno turističnih animatorjev. Skozi različne tečaje in delavnice se je za animatorje usposobilo 9 udeležencev, ki so tako pripravljeni, da skozi Puščo vodijo skupine turistov. V enem letu usposabljanja so poleg računalniškega tečaja, so pripravili še tečaje komunikacije z javnostmi, turizma, plesa, glasbe, angleščine in romske kulinarike. V prihodnje naj bi z agencijami oblikovali skupne turistične pakete, poleg tega pa bodo sodelovali tudi pri delovanju načrtovanega romskega muzeja v Pušči.

Na letošnji 41. narečni popevki se je predstavila tudi romska glasbena skupina iz Prekmurja, skupina Rom Ton z skladbo Vrba.

U mirovni inštitut andri Ljubljane kerdja andu 26. Oktober, seminar souh pe akharlahi: So šej kijren u nacijakre organizaciji te u aktivistja, hot avla andu mediji buter filitiki kultura? U seminar vodinhahi i Enisa Brizani, lekbuter vakeribe pa sinja paladauh sar site u mediji den obuk pri buter filitiki kultura, te hot site khetan buti kernahi sar u mediji avka u manuša te u nacijakre organizaciji. Hot ovla aja buti lačhe kerdi, pekal miškru mediji te miškru skupnosti, sej adauh kamen, pekal te kijrel dialog. adauh dialog pa hi djik miškru proces souh pekal hot pe le del pumut le medijen vašu te kijrel buti andi buter filitiki družba.

Mirovni inštitut je 26. oktobra v Ljubljani pripravil seminar z naslovom: Kaj lahko naredijo manjšinske organizacije in aktivisti, da bi mediji bolj odražali kulturno

raznolikost? Na seminarju ki ga je vodila Enisa Brizani je bilo govora o prizadevanjih, da bi mediji bolj upoštevali in odražali kulturno raznolikost, da bi morali sodelovati

tako mediji kot tudi pripadniki in organizacije manjšinskih skupnosti. Če naj bodo ta prizadevanja uspešna, se mora med mediji in skupnostmi, ki si prizadevajo za

vključenost, razviti konstruktivni dialog. Ta dialog pa je sestavni del procesa krepitev kompetenc in zmožnosti medijev za delovanje v večkulturni družbi.

Romsko naselje z elektriko

V romskem naselju Hudeje pri Trebnjem so popoldne na priložnostni slovesnosti odprli elektrifikacijo vasi.

Večina naselja, to je 19 hiš zdaj ima elektriko, 13 hiš, ki stojijo na zasebnih zemljiščih, pa elektrike še ni dobilo.

Pogoj je gradbeno dovoljenje, zato bo potrebno najprej zemljišče odkupiti in hiše legalizirati, nato pa bodo lahko dobili elektriko.

V romskem naselju na Hudejah, kjer živi okoli 350 ljudi je potekala prireditev ob priključitvi elektrike, ki jo je organiziralo Romsko društvo Romano Drom in občina Trebnje. Na njej je imel nagovor

direktor urada Vlade za narodnosti Stanko Baluh, zbrane pa je pozdravil tudi trebanjski župan Alojzij Kastelic.

To največje romsko naselje v Trebnjem ima zdaj vso infrastrukturo, pred dvema letoma in pol so zgradili vodovod in kanalizacijo, 19 objektom so priključili elektriko, je pojasnil župan in omenil, da sta država in občina za vse naštetu odšteli okoli pol milijona evrov, nekaj so morali prispevati tudi sami lastniki hiš.

V letošnjem letu je občina Trebnje zaključila projekt legalizacije naselja, gradbena dovoljenja je dobilo 34 objektov, sicer veliko pozor-

nosti tej skupnosti posvečajo tudi na trebanjskem centru za socialno delo, v vrtcu in šoli.

»Današnja otovoritev je zgodovinski premik v odnosu do romske skupnosti,« meni Kastelic, ki je prepričan, da jih tam čaka še veliko dela, ena prvih nalog je, da zgradijo novi vrtec in večnamenski objekt, za kar že imajo dokument identifikacije, pomemben korak pa namerava občina Trebnje storiti skupaj s trebanjskim centrom za socialno delo, saj že tečejo pogovori o ustanovitvi socialnega podjetja, v katerem bi se Romi lahko zaposlili.

MOJCA RAKIPOV

Mojca Rakipov z umetniškim imenom Nursel je profesionalna plesalka in učiteljica orientalskega plesa v Sloveniji in tujini. Njena življenjska pot se je začela v Ljubljani, kjer se je rodila in tudi živi. Ljubezen do trebušnega plesa sega v otroštvo oziroma v Makedonijo. Za Mojco je pomembna tradicija, zato poleg makedonskega stila trebušnega plesa, raziskuje in ohranja tradicijo romskih plesov, plesnih oblačil in glasbe Romov vzhodne

Evrope, Egipta, Turčije in Indije. Mojca Rakipov je edina v Sloveniji, ki orientalski ples izvaja tudi s prstnimi činelami, palico, enojno ali dvojno tančico in svečnikom. Nastopa tudi v otroški pravljici s princem, Kamelo in fakirjem. Zaradi romskega porekla jo po svetu priznavajo kot specialistko za balkanski Romski čoček, katerega je zelo avtentično odplesala na različnih festivalih. Mojca Rakipov pa je pred kratkim izdala knjigo (inte-

raktivna oblika) : Romsko plesno izročilo – Iz Indije v Evropo.

Pismo Mikice Gligič

Mikica Gligič

Živjo,
pošiljam vam slike iz obiska romskih pomočnikov Dolenjske, Bele krajine in Posavja, ki so v petek 27.8.2010 bili na obisku v Trebanjskem romskem naselju. Obenem pošiljam slike s tabora šoloobveznih otrok, ki se že četrto leto odvija v naselju. Moto tega tabora je motivirati otroke za začetek šole in za izlete, ki se bodo odvijali v sklopu šolskega programa. Romski pomočniki so si ogledali razstavo otrok, imeli pogovor z direktorjem CSD Trebnje, spoznali romskega svetnika Hudej ter se pogovarjali o različnih problemih, ker se pojavljajo povsod. Skratka upam, da jim je bilo všeč in pričakujem naslednje leto, da obiščemo kakšno drugo romsko naselje katerega drugega romskega pomočnika.

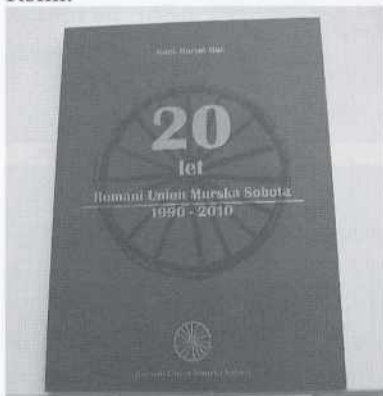

RD Romani Union - založništvo

Aleš Horvat

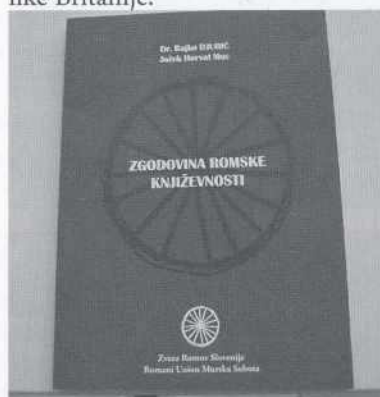
Pri Romskem društvu Romani Union so izdali knjigo – 20 let Romani Union Murska Sobota, katere avtor je Jožek Horvat- Muc. V knjigi so opisani vsi pomembni dogodki, ki so zaznamovali Rime in Romani Union, od njenega nastanka do ustanavljanja romskih društev, gledališča in do povezovanja Romov. Opisane so tudi vse knjige, katere so bile izdane pri Romani Union in so dela romskih avtorjev, vsi pomembnejši projekti, kateri so se izvajali, kot tudi pomembni dosežki, katere dobitniki prestižnih nagrad in priznanj so Slovenski Romi.

Zveza Romov Slovenije je izdala knjigo, katere avtorja sta dr. Rajko Djurić ter Jožek Horvat – Muc – ZGODOVINA ROMSKE KNJIŽEVNOSTI, katera je bila prevedena tudi v romunski in madžarski jezik.

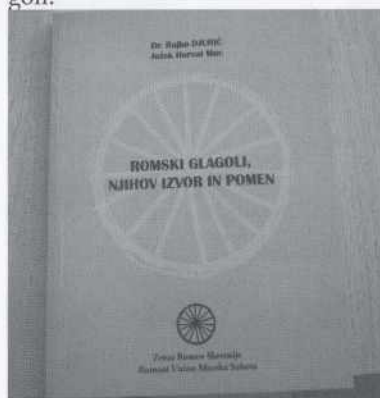
To je prva zgodovinska romska književnost, ki je nastala predvsem zato, da bi zadovoljila študijske in izobraževalne potrebe evropskih

univerz, ki imajo katedre za romologijo, kot tudi literatura za učitelje in profesorje romskega jezika in književnosti mnogih šol v Evropi, vse od Srbije do Finske in celo Velike Britanije.

Prav tako je izšla knjiga – ROMSKI GLAGOLI, NJIHOV IZVOR IN POMEN, katere sta prav tako avtorja dr. Rajko Djurić ter Jožek Horvat – Muc.

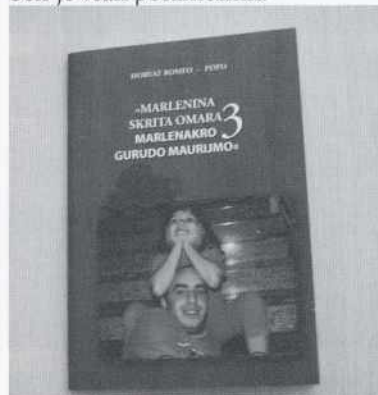
To je prvo znanstveno – raziskovalno delo o romskih glagolih, njihovem izvoru in pomenu. Glavna tematika dela so homonimni glagoli.

Izšla je tudi knjiga – Marlenina skrita omara 3, katere avtor je Romeo Horvat – Popo.

Knjiga govori o deklici, ki ima doma omaro, katera vodi v pravljичno deželo. Marlena je v tej zgodbi junakinja, rada pomaga vsem, ki se znajdejo v težavah.

Nauk zgodbe je, da starost, spol in rasa niso pomembni, pomemben je vsak posameznik.

Izšli sta še dve knjigi, Marlenina skrita omara in Marlenina skrita omara 2.

Nauk prve knjige je, da lahko strah premagaš, če imaš ob sebi prijatelja.

Nauk druge pa je, da naj ne hodimo po poti, katere ne poznamo in naj ne zaupamo neznancem.

Vabimo Vas k poslušanju romskega radia Romio na frekvenci 97,6 MHz.

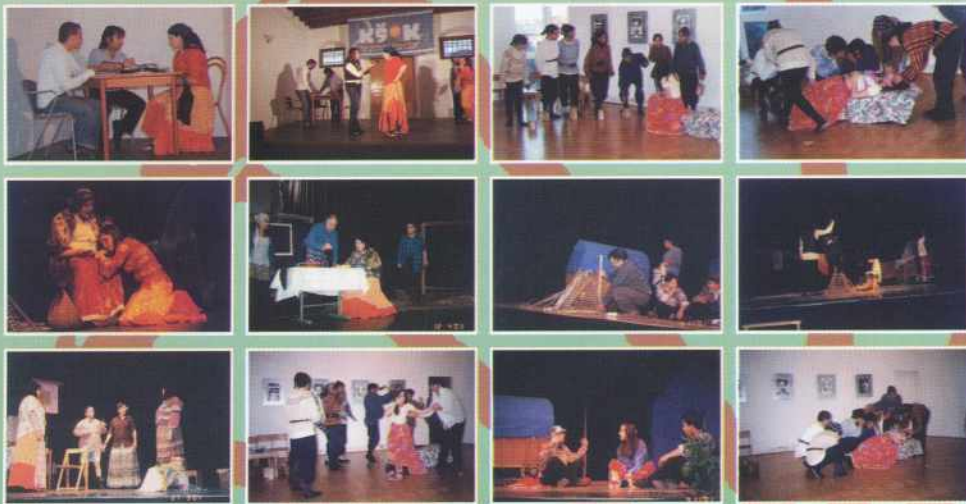
Romsko društvo
Romani union
1990 - 2010

20
LET

Ciganska noč, večer romske glasbe...

Gledališče

Folklor

